

SCHILLER VERA

Az ókori templomépítészet alkalmazkodása a rítus változásaihoz

*(Barlang, föld alatti ércszoba és érctorony az áldozatul adott
lányok illetve papnők szempontjából)*

A tanulmány a szúzi kötöttségű papnők tevékenységi területeként funkcionáló szakrális építményeket veszi sorra. Az előadás kiinduló pontja Püthia delphoi-i jós-barlangja és a vele párhuzamosan ismert achaiai, illetve argoszi jósda. Ezután esik szó a büntetésül szolgáló élve eltemetésekről, amelyek azután papnői működéssé szelidülnek. A barlangban, később toronyban elzárt, papnői feladatokat ellátó lányoknak a része mély tisztelet volt, hatalom azonban nem került a kezükbe.

Ez a tanulmány egyfajta rítust, a föld alá vagy toronyba elzárt lányok kultuszkörét és annak változásait igyekszik körüljárni. (Az építmények használói vagy alkalmazói a kultuszgyakorlatban szereplő, itt elzárt lányok).

A föld alatti szakrális építmények leírását a delphoi-i Apollon-templom alagsorának ismertetésével érdemes elkezdni.

Delphoi a hellének szerint a föld közepe. Itt az adütonban található az omphalosz-kő is, amelyről azt vallják, hogy a föld köldöke. Ide száll le jóslat-adásra Püthia, Apollon jós-papnője.

A Diodorosztól ránk hagyományozott történet szerint itt földhasadékot fedeztek fel pásztorok, kecskéik nyomát követve. A felszálló gőz hatására azután transzba estek és jövendőt mondtak egymásnak. A jóslatokat adó vigyázatlan férfiakat azonban sorozatosan balesetek érték, ezért azután kerestek egy prófétaot, aki biztonságban ült egy érctriposzon, mikor a földhasadékból felszálló ihletadó gőzt belehelve versben és prózában jóslatokat mondott.¹ (A jósda szolgálatában álló költők azonban a prózában mondott jóslatokat is versbe szedték). Sztrabon szerint a jósda egy mélyen benyúló barlang, nem nagyon széles nyílással, amelyből ihletadó gőz árad.² Plutarchosz szerint Püthia összecsuplik, ha elhagyja a triposzt és bódító gőzeit³, Iustinus szerint a mély földhasadékból áradó hideg légáramlat változtatja meg a jósnők tudatát.⁴ Lukianosz szerint Nero be akarta falaztatni a Püthia barlangját, ahonnan a gőz szállt fel, amely inspirálta a jóslatot, hogy ne legyen Apollonnak hangja⁵. Az Eudocia augusta által ránk hagyományozott variáns szerint a réztriposzon ülő jósnő fölötte a vájatban jósló kövek röpködnek és zörögnek, így adja a Püthia tudtára Apollon a jóslatát⁶.

¹ Diodorosz Siculus XVI. 26. 1–5.

² Sztrabon IX. 3. 3. (419)

³ Plutarchosz: Amatorius liber XVI. 12. XVIII. 7.

⁴ Iustinus XXIII. 6.

⁵ Lukianosz: Ad Neronem 10.

⁶ Eudocia augusta: Violarium CCLXV.

A papnő szigorú coelibatusban él, Euripidesz scholionjai szerint ez egy szűzi kötelezettségű papnői funkció⁷. Plutarchosz szerint távol tartják minden kapcsolattól, egész életén át vigyáznak arra, hogy érintetlen maradjon, idegenekkel ne érintkezzék⁸. Aiszkhülosz „Euminiszek”-jének tanúsága szerint idősebb nő⁹, Euripidesz „Ion”-ja szerint funkciója elég hosszan tart, hiszen a csecsemőt a templom előtt megtaláló prófétanő hivatalban van még akkor is, amikor ő – mármint Ion – felnőtt férfiként megtalálja anyját¹⁰. Diodorosz magyarázata szerint a delphoiiak szüzeket alkalmaztak prófétanőnek, de egy Echerotasz nevű thesszáliai megerőszakolt egy szép szüzet és azóta a delphoiiak 50 évesnél idősebb nőket alkalmaznak ifjú leány öltözékében¹¹.

A Püthia nem az egyetlen prófétanő volt Hellaszban. Achaiában Krathisz mellett volt Gaia egyik szentélye, akinek prófétanője szintén szigorú érintetlenségben él hivatalba lépésének kezdetétől élete végéig. Igazmondását minden alkalommal – mielőtt leszáll a templom jós-barlangjába – bikavérivással tették próbára.¹² Argoszbán Apollon Püthiosz vagy Apollon Deiradiótész templomában egy „férfi ágyától elzárt” nő profetizál. Minden hónapban éjjel bárányt áldoznak, ennek vérével megízleli a papnő, ami egyrészt arra szolgált, hogy szüzességét bizonyítsa, másrészt ennek következtében a tudatát megszállja az isten, és jósolni kezd.¹³

A templom alatti barlang vagy templomi alagsor eredetileg nyilvánvalóan sír. Ilyen föld alatti szobába kerültek a bűnösnek tartott Vesta-papnők, amennyiben megszegték szüzességi fogadalmaikat. Rómában a Porta Collina közelében az agger alatt volt az a föld alatti helyiség, ahol a bűnösnek ítélt Vestalist vetett ágy, mécses, kevés ennivaló várta. A megszabott útvonalon elhozott lefátyolozott papnőt a pontifex maximus – akinek hatalma alatt éltek Vesta papnői – állította rá a sírba vezető létrára. Amikor a papnő belépett a szobába, a létrát felhúzták, az ajtót bezárták és a szobára földet hánytak¹⁴. Ezt az élve eltemetési szertartást még Domitianus¹⁵ és Caracalla¹⁶ is elvégezte pontifex maximus-i minőségében általa bűnösnek tartott Vestalis felett.

Az élve eltemetés fontos szerepet játszik az Antigonéval kapcsolatos mítoszkörben is. Oidipusz szűz lányát, aki királyi nagybátyja parancsával szembeszegülve eltemette a hazája ellen ellenséges sereget vezető fivérét, Polüneikészt, szintén élve temetik egy sziklasírba, amelybe éppen úgy letesznek egy kevés ennivalót, mint az élve eltemetett Vestalisokhoz¹⁷, és élve temetik el Ceram szigetén Hainuvelét, akit halála után tekintenek az Alvilág királynőjének¹⁸.

Ez a sír azonban a kultuszok némelyikében már nem jelent halált. Az átmenetet nagyon jól mutatja egy Athén kikötőjeként szolgáló városnak, Mounichiának Artemisz templomával kapcsolatos története. E szerint járvány miatt Artemisznek fel kellett volna áldozni egy szüzlányt, egy Embarosz nevű tisztviselő azonban az áldozatra kijelölt lányt átvette és bevitte az adütonba, a templom laikusok elől elzárt belsejébe, ott közölte, hogy a lány már Artemiszé, és így az áldozatot a templomban letöltendő papnői működésre változtatta¹⁹.

⁷ Scholia ad Eur Orestem 165. Scholia ad Eur. Phoinissam 222.

⁸ Plutarchosz: De defectu oraculorum 51.

⁹ Aiszkhülosz: Euminiszek 38.

¹⁰ Euripidesz: Ion 41–49. 1320–1368.

¹¹ Diodorosz Siculus XVI. 26. 6.

¹² Pauszaniasz VII. 25. 13. J. Martha: Les sacerdotess athéniens Paris 1881. 27.

¹³ Pauszaniasz II. 24. 1. Plinius: Nat. hist. XXVIII. 147. M. Delcourt: L'oracle de Delphes. Paris 1955. 162.–163.

¹⁴ Plutarchosz: Numa 9–11. Αἰτίαι Ρωμαϊκά 96

¹⁵ Suetonius: Domitianus 8 ifj. Plinius IV. 11.

¹⁶ Herodianosz V, 6, 2.

¹⁷ Apollodorosz III. 7. 1. Szophoklesz: Antigoné 774.–780. 882.–889. Eudocia augusta: Violarium CXCI.

¹⁸ Kerényi Károly: Prótozonos Kore 395.o. (Kerényi Károly: Az örök Antigoné. Budapest, 2003. Mircea Eliade: Vallási hiedelmek és eszmék története I. 39–40. Budapest 1994.

¹⁹ Eusztathiosz scholia ad Iliadem 2, 737. Apostoliua: Centuria XIV..VII. / 10. Εμβερος εμμ

Az élve eltemetés már ideiglenes a Szasszanidák eredetmítoszában, de házassággal és gyermekszületéssel kombinálva. E szerint Ardasir, a Szasszanida dinasztia megalapító perzsa nagykirály halálra ítélte feleségét, az Arszakida uralkodók leszármazottját. (Ennek oka Tabari szerint az volt, hogy őse megesküdött: ha lehetősége lesz, kiirtja az Arszakidákat, a Karname szerint pedig az, hogy fivérei kivánságára felesége meg akarta mérgezni őt.) A kivégzéssel megbízott lelkiismeretes tisztviselő vagy főpap azonban, mikor megtudja, hogy a királyné gyermeket vár, nem hajtja végre az ítéletet, hanem háza alagsorában rejti el őt és gyermekét, és a királynak az igazság szerint azt jelenti, hogy „elhelyezte a föld ölében.” Tíz év múlva pedig – amikor a király megbánja tettét – bemutatja neki fiát, Shapurt, akit Ardasir elismer utódjának²⁰.

Magának az Antigoné-történetnek is van ilyen befejezése. Antigoné vőlegénye, Haimon (az őt élve eltemetésre ítélő Kreon fia) ugyanis a mítoszok egy részében leszáll Antigonéhoz, felhossa őt a sírból és fiúk születik, így ennek a síri násznak is gyermekszületés az eredménye.²¹

Hasonló alaphangú a perui királylány, Koszi Koljur története. Az Inka a lányát föld alatti barlangba zárta megláncolva a Napszüzek palotájának kertjében, mert titokban a nem inka vérből származó hadvezér felesége lett. Az élve eltemetett hercegnőt sírveremnek nevezett börtönéből tíz év múlva szabadítja ki a kolostorban nevelkedett, addig származásáról mit sem tudó kislánya, olyan módon, hogy az éppen akkor trónra került új Inkát, nagybátyját kéri meg arra: engedje szabadon édesanyját²².

Ugyanezek az elemek jelennek meg egy Marie-Louise von Franz által elemzett leszboszi mesében. E szerint egy hét évre sivatagba elvonult királylányt egy királyfi meg akar erőszakolni, ő pedig szüzességét védve megöli támadóját. Büntetésből a király (a fiú apja) egy sírba temeteti a halott királyfit és az élő királylányt. A lány a halott fiút a kígyó fűvével feltámasztja és a nála levő varázs (terülj-terülj) kendő segítségével testvérként élnek együtt, amíg egy évvel később fel nem fedezik őket. Ezek után boldog házasság lesz a részük²³.

Mandarava egy tibeti mítosz hősnője, Sáhör királyának lánya, aki palotaszerű kolostorban él (ötszáz udvarhölgye társaságában). Amikor Padma szivárványködben megjelenve hitvesévé teszi, a király a lányát élve eltemeteti (25 évre) egy föld alatti tüskés gödörbe, melynek tetejét is befedik. Amikor azonban a Sáhör által elégetett csábító hét nap után megjelenik kisdedként egy tó közepén nyolc kislány őrizetében, Mandaravát kihozzák ideiglenes sírjából és hozzáadják Padmához²⁴.

Ezek szerint ez a szakrális föld alatti építmény átmeneti sír. A Húsvét-szigeteken a „Nap lejtésének barlangja”-nak szent helyére zárták be a kiválasztott fiatal lányokat, a Neru szüzeket. Hosszú-hosszú időn át nem mehettek ki a napvilágra, sem más embereket nem láthattak. Táplálékukat erre kijelölt asszonyok dobták be a barlang szájába, ennek következtében a különleges vallási ünnepeken, mikor végül megjelentek, sápadtak és fehérek voltak.²⁵

Szintén barlangba szállnak le az arrhephorosok, az athéni Akropolisz kultuszgyakorlatában. Ezek a fiatal lányok egy évig élnek szent visszavonultságban az istennő szolgálatában Athéné Poliasz papnőjének felügyelete alatt. „Szkioforia” ünnepén éves működésük záróakkordjaként Athéné Poliasz papnőjének kezéből beburkolt misztikus csomagot kapnak. Ezt egy föld alatti járaton keresztül a Kerti Aphrodité szentélye melletti barlangba viszik, és helyette más titkos tárgyakat hoznak vissza.²⁶

²⁰ Tabari: *Chronique de Abou-Djafar Mohammed ben dejasir* partie II. chapitre XII. 75–79. Karname i Artakhsir i Papakan IX. 3–25.

²¹ Euripidesz: *Antigoné „fabula”* Hyginus 72. Arisztophanesz Büzantinosz: *scholia ad Soph. Antigonem* 1350.

²² Oljantaj 1203–1305. 1750–1873. (Sasok és kondorkeselyük. Budapest, 1977, 277–364.)

²³ M. L. von Franz: *Női mesealakok*. Budapest, 1992. 282–285.

²⁴ Padmaszambhava: *A nirvana megvalósítása*. 138–145.

²⁵ Thor Heyerdahl: *Aku-aku*. Budapest, 1963. 68–69.

²⁶ Pauszaniasz I. 27. 3 *Scholia ad Aristoph. Lysistratem* 641. *Scholia ad Plat. Civitatem* 3.

Hosszabb ideig tartó föld alatti élet a sorsa a mítosz szerint Danaének és Altün Bél lányának.

Akrisziosz, Argosz királya isteni jóslatot kap, hogy világszép újszülött lányától születendő gyermeke fogja megölni.²⁷ Ezek után ércből készült föld alatti szobát építtet neki palotája udvarán, és a lány ott nő fel dajkája társaságában, úgyhogy senki mással nem érintkezik²⁸. A történet folytatásában Danaé gyermeket fogan az aranyesővé vált Zeusztól, tudniillik a beömlő napsugártól²⁹, aki azután nyilvánvalóan életben marad, bár ládába zárva bízzák a tengerre anyjával együtt.³⁰ A jóslat szellemében akarata ellenére végez nagyapjával³¹, és nagy uralkodóvá válik. A történettel párhuzamos kirgíz mítoszban Altyn Bel kán gyönyörű szép újszülött lányát emberi szemek elől elrejtve egy földalatti vas-házban nevelteti. Ő is egyedül egy dajkával, egy öregasszonnyal van kapcsolatban, aki azonban kérésére megmutatja neki a napfényes világot. A napfény hatására a lány megszédül, elájul és gyermeket fogan. A lányt ugyanúgy rábízzák – terhesen – a hullámokra egy bezárt ládában, és ugyanúgy életben marad és megszüli a Napsugár gyermekét, Dzsingisz kánt³².

Ez az a pont, ahol a föld alatti helyiség toronyszobává is változhat. Danaét, némely mítosz szerint nem föld alatti ércszobába, hanem érctoronyba zárják³³. Létezik egy párhuzamos, chaldeainak mondott, Ailianosz által lejegyzett mítosz, amely szerint egy Sevehorosznak mondott babiloni király vagy egy misztikus barlangba, vagy egy toronyba zárta lányát, mert egy jóslat szerint tőle származó unokája fosztja meg hatalmától, és a lány láthatatlan apától fogan gyermeket. A történet azért hajlik inkább a torony felé, mert a mítosz folytatásában az örök a csecsemőt – a királytól félve – innen dobják le, de egy sas hátára veszi és leteszi egy kertben, ahol megtalálja és felneveli egy kertész. A gyermek természetesen – a jóslatot megvalósítva – Babilon királya lesz Gilgamesz

²⁷ Apollodorosz II, 4, 1. Hyginus 63. scholia ad Iliadem XIV. 319. Aiszchülosz: Perszeisz „fabula” Szophoklesz: Akrisziosz v. Danae „fabula” Euripidesz: Danae „fabula” Zenobius: Hadesz sisakja (Centuria I.) scholia ad Ap. Rhod. IV. 1091. Phereküdesz fr. 26. Eudocia augusta: Violarium XL. és CCLVI.

²⁸ Apollodorosz II. 4. 1. scholia ad Iliadem XIV. 319. Aiszchülosz: Perszeisz „fabula” Euripidesz: Danae „fabula” Zenobius: Hadesz sisakja (Centuria I.) scholia ad Ap. Rhod. IV. 1091. Phereküdesz fr. 26. Pauszanasz II. 23. 7. Eudocia augusta: Violarium XL és CCLVI.

²⁹ Scholia ad Iliadem XIV. 319. Aiszchülosz: Perszeisz „fabula” Euripidesz: Danae „fabula” fr. 1–44. Philosztratosz: Epistolae XXV. Phereküdesz fr. 26. Ps.–Eratoszthenesz: Καταστερισμοί 22. (Myth. Graec. vol. III. fasc. I.) Terentius: Eun. 582–585. Statius: Thebais commentarius in librum VI. 265. (287.) Ioannesz Malalasz: Chronographia II. V. 14. Libaniosz: Προγυμνασματα 41. De Danae Antologia Graeca V. 31 (30) V. 34 V. 217.(216) V. 257. (256) X. 481. XII. 20. XII. 239. XVI. 285. Caesaris Germanici Aratea 64 B. Lükophron: Alexandra 838. scholia ad Lycophr. 838. Apollodorosz II. 4. 1–5. Szophoklesz: Antigone 944–948. Hyginus 63. Lukianosz: Az álom vagy a kakas 13. Tengeri istenek beszélgetései 12. Zenobius: Hadesz sisakja (Centuria I.) Nonosz: Dionüszia VII. 20. XXV. 113–116. XLVII. 445–550. 580–588. scholia ad Ap. Rhod. IV. 1091. Ovidius: Met. IV. 602. Fulgentius I. 19, 20. Eudocia augusta: Violarium XL és CCLVI.

³⁰ Apollodorosz II, 4, 1. Sztrabon X, 4, 10 (487) Hyginus 63. scholia ad Iliadem XIV. 319. Apolloniosz Rhodiosz IV. 1091–1092. scholia ad Ap. Rhod. IV. 1091. Szophoklesz: Akrisziosz v. Danae „fabula” Libaniosz: Προγυμνασματα 41 De Danae scholia ad Lycophr. 838. Lukianosz: Tengeri istenek beszélgetései 12. scholia ad Pind. Pyth. X. 72. Statius: Achilleis II. 37. Zenobius: Hadesz sisakja (Centuria I.) Athenaios: Δειπνοσοφισταί IX. 396. Aiszchülosz: Perseis „fabula” Euripidesz: Danae „fabula” Dionüsziosz Halicarnassensis: De compositione verborum c. 26. Phereküdesz fr. 26. Statius: Thebais commentarius in librum II. 220. Servius: ad Verg. Aen. VII. 372. Ioannesz Malalasz: Chronographia II. 5. 14–16. Eudocia augusta: Violarium XL. és CCLVI.

³¹ Aiszchülosz: Danae „fabula” Pauszanasz II. 16, 2 Hyginus 63. 273./4. Libaniosz: Προγυμνασματα 41. De Danae Phereküdesz fr. 26. scholia ad Ap. Rhod. IV. 1091. Apollodorosz II, 4, 4 scholia ad Lycophr. 838. Zenobius: Hadesz sisakja (Centuria I.) Eudocia augusta: Violarium XL. és CCLVI.

³² J. Frazer: Le rameau d'or. Paris 1903. II. 422. A. H. Krappe: La genèse des mythes. Paris 1945 82–84. Trencsényi-Waldapfel Imre: Danaé mítosza keleten és nyugaton. 187–189. 193–194. (Trencsényi-Waldapfel Imre: Vallástörténeti tanulmányok. Budapest 1981)

³³ Horatius: carm. III. 16. 1–8. Ovidius: Amores II. 19. 27–28. Ars amatoria III. 415.–416.

néven³⁴. Egy ezzel párhuzamos ír mítosz szerint Rontószemű Balornak egy druida megjósolja, hogy Ethlinn nevű lányától születő unokája fogja megölni, ezért lányát üvegtoronyba zárhatja, és 12 asszonnyal nevelteti fel; férfit soha nem láthat, még férfi nevét sem ejtik ki előtte. A hegyek druidanőjének segítségével azonban egy Tuatha de Danaan népéből származó ifjú szélroham hátán eljut a toronyhoz, és a titkos nász befejezése után a szélroham ismét elsodorja. Kettejük gyermekét a király újszülöttként tengerbe vetteti, de Lugh, a gyermek megmenekül, felnő, megöli harcban nagyapját, Írország királya lesz, és uralma végén elmegy oda, ahol az első tűz fellobbant, de századokkal később is megjelenik Conn király előtt Teamhairben és megjósolja neki dicső csatáit és a tőle származó uralkodókat.³⁵ V. Propp egy orosz mesét ismertet, amely szerint egy cár a lányát egy toronyban nevelte, mindenkitől és mindentől elzárva (még a fénytől is), kivéve egy dajkát, aki egy ablakon keresztül étellel látta el. A cárlány mégis isteni rangú fiút szült a hasadékon behatoló szélből, Iván Vetyert vagyis Szélfia Ivánt.³⁶

Egy Antillák szigeti mítosz egy Kaolina nevű királylányról ír hasonló mítoszt. Ezek szerint a yumarii királylány születését követő ünnepségen egy ismeretlen pap azt jósolja a királynak, hogy tragédiát hoz a népre, ha újszülött gyönyörű lánya szerelmes lesz. A király erre kolostort építtet lányának a hegyen, ahol öregasszonyok vigyáznak rá, és halálbüntetés terhe mellett tilos férfinak őt meglátogatnia. Nerey, a szomszédos Camagüey trónörököse mégis bejut hozzá, és egymásba szeretnek. Ettől megremeg a föld, folyó tör elő és elragadja a két szerelmest³⁷.

Az, hogy a torony tetejére bezárás nem csak mítoszanyag része, de a kultuszoké is, Hérodotosz egy szöveghelye bizonyítja. Tudósítása szerint, amely egy az ő korában élő kultuszgyakorlatról számol be, Babilonban a nyolcszintű torony, a ziqqurat legfelső emeletén van Baal-nak (görög szóalakban) Belosznak a temploma. Éjjel itt a szentélyben, ahol az istent vetett ágy várja, csakis egy helybeli asszony tartózkodhat, akit a khaldeusok – az isten papjai – szerint valamennyi nő közül az isten maga választ ki. Ez az asszony, akit az isten feleségének tartanak, éppúgy nem érintkezhet soha férfiakkal, mint az egyiptomi Thébában Amon felesége.³⁸ Hérodotosz kijelentését megerősítik azok a régészeti emlékek, amelyek szerint szentélyek és kultuszhelyek belső helyiségeiben, a templom központjának tekinthető helyen „templomi ágyak,” azaz az esetek többségében téglából épült heverők kerültek elő a világ nagyon sok táján,³⁹ valamint az Amon-feleségekre vonatkozó párhuzamos adatok, akikről Egyiptomban a XXI. dinasztia és XXV. dinasztia közötti korszakból több felirat is megemlékezik, és akiknek halotti kápolnáik is ránkmaradtak.⁴⁰

A tanulmány tehát a szüziességre, vagy legalábbis önmegartóztatásra kötelezett, mindenkitől elzárt papnők szempontjából vizsgálja a lakó,- illetve munkahelyül szolgáló szakrális építmények változásait. Ez eredetileg természetes vagy mesterséges barlang, ahová királyi vagy legalábbis előkelő származású lányok kerülnek ideiglenes vagy végleges sírba.

Úgy tűnik, hogy egy élve eltemetési rítus papnői működéssé változott, később pedig beavatási rítussá szelídült, ahonnan a lányok hosszabb rövidebb átmeneti tartózkodás után visszatérnek a magánéletbe, illetve kilépve az ideiglenes halálból másféle kötelezettséget vállalnak, különleges

³⁴ Ailianosz: Az állatokról XII. 21. M. Delcourt: Oidipe ou la légende du conquérant Paris 1981. 9–18. P. Saintyves: Les Vierges mères et les naissances miraculeuses. Essay de mythologie comparée. Paris 1908. 154–157. Trencsényi-Waldapfel Imre: Danaé mítosza keleten és nyugaton 181. 185–186. (Trencsényi-Waldapfel Imre: Vallástörténeti Tanulmányok. Budapest, 1981)

³⁵ Augusta Gregory: Istenek és harcosok. Budapest, 1994. I. rész II. könyv I. /47.–52. III./ 81–83.

³⁶ V. Propp: A varázsmese történeti gyökerei. L' Harmattan 2005. Budapest, 36. és 39.

³⁷ Kéri András: Indiánok világa I. Az azték naptár – Az Antillák népe. Budapest, 168–170.

³⁸ Hérodotosz I. 181–182.

³⁹ Roman Herzog: Ősi államok. Budapest, 1999 67.

⁴⁰ Richard H. Wilkinson: Az ókori Egyiptom templomai. Pécs, 2006. 94. 195. B. Watterson: Az ókori Egyiptom istenei. Debrecen, 2008. 122–123 R. David: Vallás és mágia az ókori Egyiptomban. Debrecen, 2002. 262–263. Peter A. Clayton: Fáraók krónikája. Budapest, 2007. 191–192. 195–197.

feladatot ellátó gyermekek anyáivá, istenségek vagy istenségek szolgálatában álló férfiak (királyok) semmi bűnt el nem követő asszonyaivá válnak.

Az istenfeleség rítusa hozhatja azt a változást, amely az alvilági építményt (barlangot vagy alagsort) természetes vagy mesterséges hegyen álló toronnyá változtatja, amelyben éppen úgy szerepel a világtól elzáró réz vagy üveg. Ezekben a rítusokban és mítoszokban a papnő vagy királylány csak az égből alászálló istenséggel (vagy egy őt képviselő földi férfival) léphet kapcsolatba. A mítoszokban ezekből a különleges házasságokból különleges gyermekek születnek.

Ezeknek a barlangokban elzárt, később toronyban papnői feladatokat ellátó lányoknak a része tisztelet volt, hatalom azonban sem a mítoszok, sem a kultuszok leírásai során nem került a kezükbe.

A szerző címe:

Dr.Schiller Vera

1035 Budapest, Szellő utca 4.